

VÝZNAM ENERGETICKEJ ÚNIE PRE OBČANOV A BUDÚCNOSŤ EÚ

Jana Kiššová

predsedníčka Výboru NR SR pre hospodárske záležitosti

Vážený pán predseda parlamentu, vážené dámy, vážení páni,

Chcela by som sa vám najprv poďakovať, že ste prijali pozvanie zúčastniť sa na tomto medziparlamentom stretnutí v rámci slovenského predsedníctva v Rade EÚ. Je mi ctou privítať Vás tu na pôde Bratislavského hradu v zrekonštruovaných priestoroch Zimnej jazdiarne.

Európske spoločenstvo dnes zažíva jedno z najkritickejších období svojej histórie. Z každého kúta únie vychádzajú správy o rastúcej nespokojnosti občanov so stavom vecí verejných. Rastie záujem o alternatívne riešenia, ktoré neraz naberajú extrémnu podobu. Tradičné politické strany sa dostávajú do defenzívy, navrch majú populisti a ich radikálne riešenia ako liek na všetko.

Nemyslím si však, že sezóna všeobecnej dezorientácie, nepokoja a hľadania východu z tunela prichádza v Európe po prvýkrát. Povojnová Európa, teda jej západná časť, dôverne pozná ľavicový extrémizmus, krvavé výčiny nacionalistov, problémy s prisťahovalectvom a rovnako aj import násillia z nepokojného Blízkeho východu. A takisto pozná aj ekonomické krízy, nezamestnanosť a dezilúziu nezamestnaných.

Ak sú naše časy niečím výnimočné, je to skôr tým, že na tento historický kontext zabúdame.

Ja, samozrejme, rozumiem obavám Európanov, keď vidia ako sa kapitál a s ním aj pracovné príležitosti presúvajú do východnej Ázie. Rozumiem frustrácii, ktorú vyvolávajú veľké majetkové rozdiely, často ako dôsledok nespravodlivého prerozdelenia bohatstva. Rozumiem akútnej potrebe zvýšiť bezpečnosť a zastaviť nekontrolovaný exodus utečencov do Európy. Ale rovnako rozumiem aj požiadavkám, ktoré hovoria, že Európska únia musí zostať pevne ukotvená v liberálnej demokracii, humanizme a v rešpektovaní ľudských práv. K tomu dodávam, že náš západný rešpekt si vyžaduje aj trhová ekonomika a atribúty, na ktorých je postavená – ochrana súkromného vlastníctva, férová hospodárska súťaž a taká štátna politika, ktorá trh kultivuje, pomáha mu rásť, a nie ho dusí. Mám vážne obavy, že na kľúčovú funkciu voľného trhu v zdravo sa vyvíjajúcej spoločnosti sa už pomaly zabudlo a mantrou sa stala regulácia. A, čo chcem zdôrazniť, vlády sú akoby v zajatí riešenia problémov, ktoré zlá regulácia vyvolala. Takto nevyzerá víťazstvo podnikania, súkromných iniciatív a talentu, ale straníckej politiky a byrokracie. Nemali by sme zdroje súčasných ťažkostí hľadať aj v tom, že sme uverili mýtu centrálnych plánovačov o osvietenom štáte, ktorý je múdrejší ako spontánny poriadok?

Nie, neprihováram sa za absolútne neregulovaný voľný trh. To by bola utópia. Prihováram sa za pokoru pred tým, ako úspešne dokážu slobodné trhové sily uspokojovať naše potreby pri rozumnej regulácii.

Som presvedčená, že v tejto situácii potrebujú politici na európskej ako aj na národnej úrovni viac než kedykoľvek predtým ukázať, že sú tu pre občana a že za ich prácou je vidieť konkrétne pozitívne výsledky, z ktorých majú a budú mať úžitok všetci Európania.

Jedným z projektov s potenciálom významne pomôcť naplniť tento cieľ je nespochybniteľne projekt Energetickej únie. Má na to všetky predpoklady. Je najambicióznejší vo svojej oblasti, stojí na pevných konkrétnych pilieroch a prepracovanom pláne, disponuje potrebnými nástrojmi. Jeho realizácia posilní suverenitu a politické pozície Európskej únie znížením energetickej závislosti od vonkajšieho prostredia. Povedie k jednotnejšiemu a teda efektívnejšiemu vystupovaniu Únie v dialógu s tretími krajinami. Zdôrazní význam solidarity a užšej vzájomnej spolupráce medzi jednotlivými regiónmi a členskými štátmi. Toto všetko, samozrejme, platí pri rozumnej regulácii. O nej treba vážne diskutovať, pretože v opačnom prípade môže náš úvodný optimizmus schladieť dezilúzia z nedosiahnutých vytýčených cieľov, ktoré nahradia negatívne nezamýšľané následky.

Nesmierne dôležitým prvkom energetickej únie je samozrejme aj ekologická reflexia.

Vážené dámy, vážení páni,

ak hovorím o rozumnej regulácii na národnej i medzinárodnej európskej úrovni, mám na mysli niekoľko alarmujúcich faktov:

Elektrická energia je v Japonsku 1,8 - násobne lacnejšia a jej cena je v USA o 60% až 70% nižšia než v Európskej únii. Plyn je v USA v porovnaní s Európskou úniou lacnejší dvojnásobne.¹ Dovolím si položiť otázku: Nie je toto dôsledok zlej regulácie? Nie je toto dôsledok aj toho, že naša európska regulácia brzdí trhové sily miesto toho, aby im vytvárala podmienky na rozvoj?

V tejto súvislosti je potrebné pri budovaní energetickej únie hovoriť aj o silnejšom postavení spotrebiteľa a efektívnejšej vymáhateľnosti jeho práv. Toto je práve tiež, spolu s dosiahnutím spravodlivých cien a vyššou mierou transparentnosti v každej oblasti priestor, kde vie Európska únia dokázať, že vie prostredníctvom rozumnej energetickej politiky pozitívne ovplyvniť podmienky pre svojich občanov.

Občanovi Európskej únie by mala vďaka energetickej únii efektívnejšie slúžiť ekologická verejná doprava. Vo svojom rozpočte by mal taktiež pocítiť pozitívny vplyv opatrení v oblasti energetickej efektívnosti. V súčasnosti, ako je známe, budovy spotrebujú asi polovicu dodávanej energie. Preto je na mieste aj ambícia výrazne znížiť toto číslo podporou výskumu, ako aj investíciami do rekonštrukcie existujúcich a výstavby nových nízkoenergetických a pasívnych budov a do rozvoja inteligentných sietí aplikovaním moderných technológií (napr. inteligentných meračov spotreby). Ide o dôležité zámery, ktorých naplnenie radikálne zníži energetickú chudobu v Európskej únii postihujúcu takmer 11% Európanov.²

¹ Rada EÚ. 2016. Oznámenie Komisie. Oceľ: Ochrana udržateľných pracovných miest a rastu v Európe

² <https://ec.europa.eu/energy/en/news/energy-poverty-may-affect-nearly-11-eu-population>

Energetická únia bude mať však, okrem týchto ambiciózných cieľov, ešte iné dôležité poslanie. Spolu s ďalšími projektami zameranými na zvýšenie životnej úrovne občanov bude musieť prispieť k prinavráteniu ich dôvery k Európskej únii – k nášmu domovu, ktorého budúcnosť závisí aj na tom, do akej miery dokážu jeho obyvatelia vnímať energetickú úniu ako svoj vlastný projekt prinášajúci im úžitok.

Sama si kladiem otázku (aj po týchto vlastných slovách), či od energetickej únie neočakávame priveľa. Mám pocit, že EÚ si niekedy s veľkou ľahkosťou stanovuje ambiciózne ciele, no s ich napĺňaním má niekedy problém. Hlavne vtedy, keď (hoci v dobrej viere) siaha po neprimeraných regulačných schémach a sklízne k bujnejšej a neprehľadnej byrokracii. Nit sa potom čo čudovať, že sa EÚ svojim občanom vzdáva a odsudzuje.

Chcem veriť, že energetická únia nebude projektom, ktorý od seba občana odtláča, ale naopak, bude príkladom projektu, ktorý občanom prinesie konkrétne a hmatateľné výsledky.

Zároveň chcem veriť, že energetická únia a diskusia okolo nej, do ktorej rátam aj naše stretnutie, preukáže výhody spoločného postupu v rámci jednotného európskeho trhu. Výhody pre spotrebiteľov i firmy.

Vážené dámy, vážení páni,

Dovoľte mi poďakovať sa za pozornosť a ešte raz sa Vám poďakovať za to, že ste prišli do Bratislavy a prajem nám všetkým príjemný pracovný deň a vecnú diskusiu v rámci jednotlivých panelov.